

حقوق اساسی

درسنامه جامع + تست‌های تمرینی از هر مبحث + نظرات تفسیری شورای نگهبان

... (کانون وکلا + مرکز وکلا) ...

چاپ
سوم

دکتر مسعود خدیمی
(عضو هیأت علمی دانشگاه پیام‌نور)

حقوق اساسی

دکتر مسعود خدیمی

سری
جامع
مشاهیر

۲

حقوق اساسی

(کانون وکلا + مرکز وکلا)

وجود کتب و منابع درسی متنوع، مخاطبان محترم، علی‌الخصوص داوطلبان آزمون‌های شغلی حقوقی مثل وکالت را با سردرگمی مواجه کرده‌است که قسمت اعظم مطالب آن‌ها نیز برای شرکت در آزمون، مورد نیاز آنها نیست و بیشتر به اضطراب داوطلبان می‌انجامد؛ لذا بر آن شدیم که اثری موجز و شایسته را با ویژگی‌های ذیل تقدیم جامعه حقوقی نماییم.

۱) تدوین به صورت مبحث‌محور و پرهیز از بررسی اصل به اصل و شماره‌محور قانون اساسی
۲) تهیه و تنظیم کلیه نکات کلیدی و اصلی قانون اساسی براساس نظرات اساتید معتبر و صاحب‌دکترین در نظام حقوقی کشور که نویسنده خود به‌طور مستقیم افتخار دانشجویی محضرشان را داشته و دانستن آن‌ها در درس حقوق اساسی ضروری است و جهت پاسخگویی به سوالات آزمون وکالت نیز بسنده می‌کند.

۳) ذکر نظرات تفسیری و مشورتي شورای نگهبان که بنا به اقتضاء، به تشریح و تعریف آن‌ها نیز پرداخته شده‌است.

۴) ذکر تست‌های سنوات گذشته آزمون‌های حقوق اساسی کارشناسی ارشد یا دکترا و یا وکالت ذیل هر مبحث تا به تثبیت مطلب نیز بیانجامد و در این میان با نحوه طراحی سوال در آزمون‌ها آشنا شوید.

۵) ارائه گراف‌ها و جداول تسهیل‌کننده یادگیری قانون اساسی در انتهای کتاب؛ به‌نحوی که ذهن شما را انسجام بخشیده تا به شکلی کاملاً هدفمند، مطالب را تثبیت نمایید.

非诚勿扰

سرشناسه : خدیمی، مسعود، ۱۳۶۱ -
عنوان و نام پدیدآور : حقوق اساسی / مسعود خدیمی.
مشخصات نشر : تهران : افق علم، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری : ۱۸۴ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۸۷-۷۳-۲
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
موضوع : حقوق اساسی
Constitutional law
رده بندی کنگره : ۴۳۱۶۵
رده بندی دیویی : ۳۴۲
شماره کتابشناسی ملی : ۹۰۳۵۵۳۲
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

مشاهیر

عنوان کتاب: حقوق اساسی
مؤلف: دکتر مسعود خدیمی
ناشر: نشر افق علم
قیمت: ۱۶۰ هزار تومان
نوبت چاپ: سوم (پاییز ۱۴۰۱) - شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
گرافیک و طرح جلد: منصور سماواتی
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۸۷-۷۳-۲
تمام حقوق محفوظ و منحصر به مؤسسه مشاهیر دانش است.

مَشْرِطَة

سرى كئابهاى
جامع مشاهير

حقوق اساسى

... (كانون وكلا + مركز وكلا) ...

مؤلف: **دكتور مسعود خديمي**

عضو هيئة علمى دانشگاه پیام نور

«به نام یگانه دادار هستی بخش»

مقدمه

خداوند را شاکرم از این نعمت؛ نعمت خدمت به آفریده‌هایش. از این‌که توفیق حاصل شد تا پس از مدت‌ها به خواسته دیرین خود جامه عمل بپوشانم و کتابی را در جهت تقدیم به علاقه‌مندان قانون اساسی و نیز افرادی که قصد دارند با مطالعه درس حقوق اساسی از عهده‌آزمون‌های شغلی مثل وکالت برآیند، فراهم آورم.

حقیقت امر آنست که این اقدام را در وهله اول مرهون پیشنهاد دانشجویان عزیزم در بیش از ۱۴ سال حضور خود در دانشگاه‌ها و در مقاطع مختلف تحصیلی هستم. آنجاکه در کلاس‌های درس حقوق اساسی، دنبال منبعی که فارغ از مباحث تطبیقی و اختلافی حقوق اساسی، آنچه در فضای قانون اساسی می‌گذرد را برایشان آسان و دل‌نشین کند. این امر موجب شد که اینجانب با عنایت به تاکید مدیریت مؤسسه وزین مشاهیر دانش نسبت به تدوین و گردآوری این کتاب‌گام عملی بردارم که امیدوارم به عنوان یک اثر شایسته، مقبول افتد و مورد استفاده عزیزان قرار گیرد.

وجود کتب و منابع درسی متنوع از نویسندگان گران‌قدر حقوق اساسی که بعضاً منبع درسی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی هم هستند و با بررسی سرفصل‌های درس حقوق اساسی، به مسائل تطبیقی سایر کشورها و مباحث اختلافی نیز ورود کرده‌اند، مخاطبان محترم، علی‌الخصوص داوطلبان آزمون‌های شغلی حقوقی مثل وکالت را با سردرگمی مواجه کرده‌است. جالب آنکه قسمت اعظم مطالب آن‌ها را برای شرکت در آزمون نیاز ندارند و بیشتر به اضطراب داوطلبان جهت مرور و تثبیت و تسلط بر آن‌ها می‌افزاید. لذا بر آن شدیم که اثری مختصر و مفید را با ویژگی‌هایی که در ادامه می‌آید، تقدیم جامعه حقوقی نماییم. توجه بدین ویژگی‌ها در یادگیری مطالب و نحوه مطالعه کتاب، کمک شایان توجهی خواهد کرد.

۱) از بررسی اصل به اصل و شماره محور قانون اساسی به شدت گریزان بوده‌ایم؛

چراکه نحوه تنظیم اصول و فصول قانون اساسی را به جهت ایجاد یک انسجام ذهنی، مطلوب نمی‌دانیم.

به‌همین خاطر ابتدا از حاکمیت سخن می‌گوییم و سپس جهت تحقق بخشی به این مفهوم ذهنی به سراغ تشکیل حکومت می‌رویم که از سه قوه مجریه، مقننه و قضاییه تشکیل می‌شود و این قوا در الگوی تفکیک قوای ایرانی، تحت ولایت امر و مستمر امامت، اعمال می‌شوند. سپس از نهادهای خاص قانون اساسی از قبیل مجمع تشخیص مصلحت نظام و شورای عالی امنیت ملی و... سخن می‌گوییم که نمی‌توان آن‌ها را در قوای سه‌گانه جایابی کرد.

آنگاه که به معرفی نهادهای قدرت در ایران پرداخته شد، وارد مقوله حقوق ملت خواهیم شد که در آنجا سخن از حقوق بشر و آزادی‌های عمومی است.

در پایان سراغ ویژگی‌های بنیادین نظام جمهوری اسلامی از حیث شکل و ماهیت رفته و به پایه‌های ایمانی و اهداف جمهوری اسلامی و نظام اقتصادی و سیاست خارجی که نهادهای قدرت ایران مکلف‌اند با عنایت به آن گام بردارند می‌پردازیم. در این نقطه است که می‌توان مدعی شد، قانون اساسی و ساختارهای موجود در آن که با دو هدف تنظیم قدرت و تضمین آزادی مقرر شده‌است را مورد شناسایی قرار داده‌ایم و به درک بنیادین آن نائل آمده‌ایم.

۲) تهیه و تنظیم کلیه نکات کلیدی و اصلی قانون اساسی کشورمان بر اساس نظرات اساتید معتبر و صاحب دکتترین در نظام حقوقی کشور نظیر دکتر سیدمحمد هاشمی، دکتر حسین مهرپور، دکتر محمد راسخ و... که نویسنده خود به‌طور مستقیم افتخار دانشجویی محضرشان را داشته‌است، و دانستن آن‌ها در درس حقوق اساسی ضروری است و جهت پاسخگویی به سوالات آزمون وکالت نیز بسنده می‌کند، هدف ما در این اثر بوده‌است.

هم چنین جهت جلوگیری از حجیم شدن بی‌مورد کتاب، حداقل امکان از ذکر نکاتی نظیر مقررات قوانین اساسی سایر کشورها و مکاتب فلسفی و دکتترین اختلافی که داوطلبان آزمون وکالت نیاز به آن‌ها ندارند، جلوگیری به‌عمل آمده است.

با توجه به سبک طراحی سوالات در سنوات اخیر، پوشش آزمون‌نی کتاب برای داوطلبان آزمون کارشناسی‌ارشد و دکترای حقوق عمومی حدوداً پنجاه درصد است؛ بدیهی است داوطلبان آزمون‌های تحصیلات تکمیلی باید برای سایر مطالب به منابع دیگری که مباحث تطبیقی سایر کشورها و نظرات فلسفی و اختلافی را بررسی کرده‌اند نیز مراجعه نمایند.

۳) نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان را به‌عنوان بخشی از قانون اساسی که شفافیت و ایجاد وضوح را به‌همراه دارد در هر موضوع و بنا به اقتضاء آورده‌ایم و در صورت لزوم به تشریح و تعریف آن‌ها نیز پرداخته شده‌است. نکته قابل ذکر آن است که نظرات تفسیری و مشورتی در زمان انتشار این کتاب، بنا به متن اطلاعیه‌های مرکز وکلای قوه قضائیه در آزمون این مرکز مطمح نظر طراحان واقع خواهد شد و طبق اعلامیه اتحادیه سراسری کانون‌های وکلای دادگستری سراسر کشور (اسکودا) فقط قانون اساسی، ملاک ارزیابی است و نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان مدنظر نیست؛ لذا در نحوه چینش مطالب سعی شده‌است تا برای مطالعه روان کتاب، این نظرات تفسیری و مشورتی برجسته‌سازی شود تا از سردرگمی مخاطبان محترم، اجتناب به عمل آید.

۴) با توجه به هدف آموزشی کتاب، در ذیل هر مبحث، تست‌های سنوات گذشته آزمون‌های حقوق اساسی کارشناسی‌ارشد یا دکترا و یا وکالت را مرتبط با آن مطلب آورده‌ایم که داوطلب محترم بتواند یادگیری خود را نیز از مطلب مطالعه شده، به‌بوته آزمایش بگذارد و به تثبیت مطلب نیز بیانجامد و در این میان با نحوه طراحی سوال در آزمون‌ها آشنا شود. پاسخ این تست‌ها که با شمارگان متوالی، در قسمت انتهایی کتاب ارائه شده‌است که داوطلبان محترم ضمن ملاحظه پاسخ صحیح بتوانند به چرایی پاسخ در متن کتاب و ذیل مطلب ارائه‌شده دسترسی داشته باشند.

۵) ویژگی دیگر این اثر، ارائه گرافها و جداول تسهیل‌کننده یادگیری قانون اساسی در انتهای کتاب است. موضوعات متعدد و دارای مقررات پراکنده در قانون اساسی، مثل حد نصاب مصوبات و تصمیم‌ها، شرایط و صفات مقامات و موارد ارجاع قانون اساسی به قانون مصوب مجلس (قانون ارگانیک) را می‌توان در انتهای کتاب مشاهده نمود، به نحوی که ذهن مخاطب محترم را انسجام بخشیده و به شکلی کاملاً هدفمند، مطالب را تثبیت نماید.

در پایان بر خود فرض می‌دانم که از زحمات بی‌شائبه مدیریت محترم مؤسسه وزین مشاهیر دانش که در چاپ و نشر این اثر تلاش‌ها و کمک‌های فراوانی را متقبل شدند سپاسگزاری نمایم. امید است که کتاب پیش رو، راهگشای علاقه‌مندان به حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران و نیز داوطلبان آزمون وکالت اسکودا و مرکز وکلای قوه قضائیه واقع گردد و نیز گامی مؤثر در راستای آشنایی عموم با قانون اساسی کشورمان و رشد و اعتلای فرهنگ تمکین به قانون اساسی واقع شود.

بدیهی است که جهت اصلاح ایرادات و نواقص احتمالی این اثر، دست یاری جامعه حقوقی و صاحب‌نظران را به گرمی می‌فشارم و امیدوارم که با ارائه پیشنهادات و نقطه نظرات خود، نویسنده را در بهبود کیفیت این اثر، همراهی نمایند.

دکتر مسعود خدیمی

عضو هیأت علمی دانشگاه پیام‌نور

پائیز ۱۴۰۱

مبحث دوم: شورای نگهبان

قوه مقننه جمهوری اسلامی ایران، تک مجلسی و دو رکنی است. رکن اول آن، مجلس شورای اسلامی و رکن دوم آن شورای نگهبان است که علیرغم تصور ابتدایی که وظیفه آن بررسی مصوبات مجلس با شرع و قانون اساسی است، دارای رسالت‌ها و وظایف متنوع و پراکنده‌ای در قانون اساسی است که به بررسی جامع و هدفمند آن‌ها به شرح ذیل پرداخته می‌شود. ساختار و ترکیب اعضای شورای نگهبان و شرایط و نحوه انتخاب آنها نیز موضوع دیگری است که در این بخش مورد واکاوی قرار خواهد گرفت.

ساختار و ترکیب شورای نگهبان مرکب از دو دسته فقها و حقوقدانان، در قالب اصل ۹۱ و ۹۲ قانون اساسی معرفی شده است که در قالب یک چارت منسجم ملاحظه می‌شود.

۱- فقهاء

شرایط ◀ فقیه؛ عادل؛ آگاه به مقتضیات زمان و مسائل روز

نحوه انتخاب: توسط مقام رهبری

مدت عضویت: ۶ سال

تعداد: ۶ نفر

اعضای
شورای
نگهبان

۲- حقوقدانان

شرایط ◀ حقوقدان؛ رشته‌های مختلف حقوقی؛ مسلمان

نحوه انتخاب: پیشنهاد رئیس قوه قضائیه و انتخاب مجلس

مدت عضویت: ۶ سال

تعداد: ۶ نفر

- ابتکار قانون اساسی:

با توجه به مقررده ذیل اصل ۹۲ قانون اساسی، در نخستین دوره شورای نگهبان پس از گذشتن سه سال، نیمی از اعضای هر گروه به قید قرعه تغییر می‌یابند و اعضای تازه‌ای به جای آنها انتخاب می‌شوند.

علت آنست که تمامی اعضا با هم وارد شورا نشوند و با هم دوران مسئولیت‌شان خاتمه نیابد تا اعضای با تجربه و تازه‌وارد شورا در کنار هم به انتقال تجربه بپردازند و نیز وقفه‌ای در انجام امور شورا پدیدار نشود.

دو نظر تفسیری از شورای نگهبان درباره اصل ۹۱ قانون اساسی ارائه شده است که یکی درباره انتخاب حقوقدانان شورا است و دیگری راجع به اختیار عمل وضع مقررات توسط شورا در راستای امور مالی، اداری، استخدامی و تشکیلاتی خود.

نظر تفسیری ۱:

«مطابق بند ۲ اصل ۹۱ قانون اساسی اختیار معرفی حقوقدانان شورای نگهبان به تعداد بیش از افراد مورد نیاز به عهده رئیس قوه قضائیه می‌باشد و مجلس شورای اسلامی موظف است فقط از میان همان افراد معرفی شده، تعداد لازم را انتخاب نماید.»

نظر تفسیری ۲:

«مستفاد از اصول ۹۹/۹۱/۴ قانون اساسی این است که تصویب ضوابط و مقررات مالی، اداری، استخدامی و تشکیلاتی شورای نگهبان که انجام وظایف آن به تشخیص شورا متوقف بر آنها است، بر عهده خود این شورا می‌باشد.»

وظایف و اختیارات شورای نگهبان

۱- حضور در مجلس شورای اسلامی

با توجه به قائم به شخص بودن سمت نمایندگی، به هنگام انجام این رسالت توسط نمایندگان، علی‌الاصول شخص یا اشخاص دیگری نباید حاضر باشند ولی در قانون اساسی برای شورای نگهبان، سه نوع حق و تکلیف حضور در مجلس شناسایی شده است که به تفکیک مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

الف) حضور اختیاری

به استناد صدر اصل ۹۷ قانون اساسی، «اعضای شورای نگهبان به منظور تسریع در کار می‌توانند

هنگام مذاکره درباره لایحه یا طرح قانونی در مجلس حاضر شوند و مذاکرات را استماع کنند.»
فایده ای که بر این مقرر، مترتب است آنست که وقتی اعضای شورا در کوران مباحث موافقین و مخالفین یک طرح یا لایحه در مجلس حضور داشته باشند، به هنگام اظهار نظر درباره عدم مغایرت آن مصوبه با شرع یا قانون اساسی با اطلاع دقیق از مشروح مذاکرات مجلس، دقیق تر و سریعتر اقدام خواهند کرد.

ب) حضور ضروری

حضور ضروری و الزامی اعضای شورای نگهبان در مجلس شورای اسلامی، در دو مورد پیش‌بینی شده است.

اول؛ به استناد ذیل اصل ۹۷ قانون اساسی «...وقتی طرح یا لایحه‌ای فوری در دستور کار مجلس قرار گیرد، اعضای شورای نگهبان باید در مجلس حاضر شوند و نظر خود را اظهار نمایند.» مراد از طرح یا لایحه فوری نیز در نظر تفسیری شورای نگهبان آمده است.

■ نظر تفسیری:

«مقصود از طرح یا لایحه فوری مذکور در اصل ۹۷ قانون اساسی، طرح یا لایحه‌ای است که تأخیر در رسیدگی به آن مستلزم وقوع خسارت یا فوت فرصت باشد و لوایح و طرح‌هایی را که رسیدگی به آن در این حد از لزوم سرعت نیست، شامل نمی‌شود.»

دوم؛ به استناد اصل ۶۹ قانون اساسی و به هنگام تشکیل جلسه غیرعلنی در مجلس شورای اسلامی است که اعتبار مصوبات این جلسات منوط به حضور اعضای شورای نگهبان و تصویب سه چهارم نمایندگان مجلس شورای اسلامی است.

ج) حضور تشریفاتی

به استناد اصل ۱۲۱ قانون اساسی، در جلسه تحلیف و سوگند رئیس جمهور، ایشان در حضور رئیس قوه قضائیه و اعضای شورای نگهبان سوگندنامه مندرج در اصل ۱۲۱ را قرائت و امضاء می‌کند.

۲- نظارت بر قوانین و مقررات

قلمرو نظارت

الف) تمامی مصوبات مجلس شورای اسلامی

به استناد اصل ۹۴ قانون اساسی، کلیه مصوبات مجلس شورای اسلامی باید به شورای نگهبان

ارسال شود. در خصوص مدت زمان اظهارنظر شورای نگهبان و نیز در فرض عدم اظهارنظر و استمهال شورای نگهبان در اصل ۹۴ و ۹۵ قانون اساسی سخن به میان آمده است. بدین ترتیب که شورای نگهبان موظف است آن را حداکثر ظرف ده روز از تاریخ وصول از نظر انطباق بر موازین اسلام و قانون اساسی مورد بررسی قرار دهد و چنانچه آن را مغایر ببیند برای تجدیدنظر به مجلس بازگرداند. در غیر این صورت مصوبه قابل اجرا است. در مواردی که شورای نگهبان مدت ده روز را برای رسیدگی و اظهارنظر نهایی کافی نداند، می‌تواند از مجلس شورای اسلامی حداکثر برای ده روز دیگر با ذکر دلیل خواستار تمدید وقت شود.

ب) نظارت شرعی بر قوانین و مقررات گذشته

به استناد اصل ۴ قانون اساسی و نظر تفسیری شورای نگهبان در این خصوص مبنی بر ابتدای کلیه قوانین و مقررات بر اساس موازین اسلامی و نیز آیین‌نامه داخلی شورای نگهبان، اگر قانون و مقرره‌ای مغایر با موازین اسلامی باشد شورای نگهبان می‌تواند بدون درنظر گرفتن مواعد مندرج در اصل ۹۴ و ۹۵ نسبت به اعلام مغایرت آنها با شرع مقدس اقدام نماید.

نظر تفسیری:

«مستفاد از اصل چهارم قانون اساسی این است که به طور اطلاق کلیه قوانین و مقررات در تمام زمینه‌ها باید مطابق موازین اسلامی باشد و تشخیص این امر به عهده فقهای شورای نگهبان است؛ بنابراین قوانین و مقرراتی را که در مراجع قضایی اجرا می‌گردد و رئیس قوه قضائیه آنها را مخالف موازین اسلامی می‌داند، جهت بررسی و تشخیص مطابقت یا مخالفت با موازین اسلامی برای فقهاء شورای نگهبان ارسال دارید.»

ج) نظارت بر مصوبات دولت

حکم مندرج در اصل ۴ قانون اساسی، شامل مصوبات قوه مجریه در قالب آیین‌نامه و بخشنامه و ... می‌شود. ضمناً به استناد اصل ۸۵ قانون اساسی مصوبات دولت نمی‌تواند با اصول و احکام مذهب رسمی کشور یا قانون اساسی مغایر باشد. تشخیص این امر نیز با شورای نگهبان است. علاوه بر این، اگر دیوان عدالت اداری، شکایتی دال بر مغایرت مصوبه دولتی با شرع داشته باشد آن را جهت اظهارنظر به فقهای شورای نگهبان ارسال می‌کند و اگر شورای نگهبان آن را مغایر با اصول و احکام اسلامی مشاهده کرد، دیوان عدالت اداری بر این مبنا حکم ابطال آن را صادر خواهد کرد.

نحوه نظارت بر قوانین و مقررات

با توجه به صراحت اصل ۹۶ قانون اساسی، تشخیص عدم مغایرت مصوبات مجلس شورای اسلامی با احکام اسلام با اکثریت فقهای شورای نگهبان و تشخیص عدم تعارض آنها با قانون اساسی بر عهده اکثریت همه اعضای شورای نگهبان است. این مقررہ بدان معناست که درباره موضوعات شرعی، حق اظهار نظر فقط با فقهاست و اکثریت آنها ملاک است و در خصوص موضوعات قانون اساسی، همه اعضا؛ اعم از فقهاء و حقوقدانان اظهار نظر خواهند کرد.

در این میان نظرات تفسیری شورای نگهبان، قابل تأمل است:

نظر تفسیری ۱:

«در مورد نحوه رأی‌گیری در مورد مصوبات مجلس از لحاظ انطباق با قانون اساسی باید رأی‌گیری به مغایرت مصوبه با قانون اساسی به عمل آید و در صورتی که اکثریت اعضا رأی دادند مصوبه با قانون اساسی مغایر است، مصوبه جهت تجدید نظر به مجلس شورای اسلامی داده می‌شود.» این نظر تفسیری مبین این موضوع است که در شورای نگهبان «مغایرت» مصوبه با شرع و قانون اساسی به رأی گذاشته می‌شود و نه «عدم مغایرت»!

نظر تفسیری ۲:

«تشخیص مغایرت یا انطباق قوانین با موازین اسلامی به طور نظر فتوایی با فقهاء شورای نگهبان است.»

پس فقهای شورای نگهبان نظر فتوایی خودشان را ملاک اظهار نظر قرار می‌دهند و نه فتوای فقیه یا مجتهد خاصی را؛ مثلاً مقام رهبری یا یکی از مراجع تقلید مسلم آن زمان را.

نظر تفسیری ۳:

«در مورد اصل تفسیر علاوه بر اینکه به موجب اصل ۹۴ کلیه مصوبات مجلس شورای اسلامی باید به شورای نگهبان ارسال شود و تفسیر قوانین نیز مصوبه است از سایر اصول مربوط به انطباق قوانین با موازین اسلامی و عدم مغایرت با قانون اساسی نیز استفاده می‌شود که تفسیر قوانین عادی از لحاظ اینکه متضمن رفع اجمال و ابهام و تزییق یا توسعه قانون است قابل عدم انطباق با موازین شرعی و مغایرت با قانون اساسی است؛ لذا باید به شورای نگهبان ارسال شود.»

همانطور که می‌دانیم تفسیر قوانین عادی با مجلس شورای اسلامی است و این تفسیر در قالب قانون تفسیری به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد و ممکن است دایره قانون

را محدود یا گسترده نماید؛ لذا طبق نظر تفسیری فوق باید برای اظهارنظر به شورای نگهبان فرستاده شود.

۳- تفسیر قانون اساسی

طبق اصل ۹۸ قانون اساسی، مقام مفسر این قانون، شورای نگهبان است و در فرض ابهام و نیازمندی به شفافیت با تصویب ۳/۴ اعضای خود به تفسیر قانون اساسی دست می‌زند. در این خصوص دو نظر تفسیری و یک نظر مشورتی از سوی شورای نگهبان مطرح شده است.

نظر مشورتی:

مستفاد از اصل ۹۸ قانون اساسی این است که در موارد اختلاف نظر در مفاد قانون اساسی چنانچه در اثر اختلاف نظر در مفاد اصلی از اصول برای مقامات و اشخاصی که در ارتباط با آن می‌باشند، بن بست عملی ایجاد شده باشد به طوری که رفع بن بست متوقف بر کسب نظر مستقیم از شورای نگهبان باشد، شورای نگهبان در صورت تشخیص اجمال اصل، آن را تفسیر می‌نماید ولی اگر موضوع مورد اختلاف در مسیر بررسی و تصویب مجلس شورای اسلامی و مآلاً شورای نگهبان باشد، تقاضای تفسیر از سوی یک یا جمعی از نمایندگان یا افراد و مقامات دیگر مورد ندارد، هریک از نمایندگان طبق برداشت خود از قانون اساسی رأی می‌دهد و یا هیأت دولت لایحه مورد نظر را مطابق برداشت خود از قانون اساسی تنظیم می‌نماید و سرانجام چنانچه لایحه یا طرح تصویب شد، شورای نگهبان نظر خود را اعلام می‌دارد.

۲. در مواردی که تفسیر به عنوان الغای خصوصیت و یا توسعه و تضییق موضوع مذکور در اصلی از اصول قانون اساسی باشد، در صورتی که احتیاج مبرم کشور به تفسیر احساس شود، و شورای نگهبان این احتیاج را تشخیص داد، اصل مورد نظر را تفسیر خواهد نمود.

بنابراین طرح قانونی که به طور مطلق اشعار می‌دارد هر وقت هر نماینده‌ای، به هرگونه، تفسیر اصلی را خواست می‌تواند از طریق رئیس مجلس از شورای نگهبان بخواهد و شورا را مکلف نموده در مدت معینی پاسخ تفسیری دهد، مغایر قانون اساسی است.

نظر تفسیری ۱:

اصولاً نظریاتی که در ارتباط با قانون اساسی از سوی شورای نگهبان ابراز شده، در صورتی که تصریح نشده باشد که مشورتی است طبق اصل ۹۸ قانون اساسی اعلام شده و تفسیری است.

■ نظر تفسیری ۲:

مطابق اصل ۹۸ قانون اساسی تفسیر هر یک از اصول آن انحصاراً بر عهده شورای نگهبان است و هیچ مرجع دیگری حق تفسیر هیچ یک از اصول قانون اساسی را ندارد.

ملاحظه می‌شود که در قالب این نظرات مشورتی و تفسیری، تشخیص نیاز به تفسیر قانون اساسی با شورای نگهبان است و الزام شورای نگهبان به تفسیر، مغایر با قانون اساسی شناخته شده است. هم‌چنین در صورت تردید راجع به مشورتی یا تفسیری بودن شورای نگهبان، اصل بر تفسیری بودن نظر شورای نگهبان است. ضمن اینکه انحصار تفسیر قانون اساسی با شورای نگهبان به مثابه تنها مرجع رسمی تفسیر است.

۴- نظارت بر انتخابات

طبق اصل ۹۹ قانون اساسی، کلیه انتخابات در ساختار حقوقی و سیاسی جمهوری اسلامی ایران، اعم از انتخابات مجلس خبرگان رهبری، ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی و مراجعه به آراء عمومی و همه‌پرسی تحت نظارت شورای نگهبان خواهد بود. تنها انتخاباتی که از نظارت شورای نگهبان خارج است و در اصل ۹۹ قانون اساسی مورد اشاره قرار نگرفته است، انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا است که طبق قوانین عادی، تحت نظارت مجلس شورای اسلامی برگزار می‌شود.

درباره کیفیت نظارت شورای نگهبان نیز در نظر تفسیری شورا آمده است:

■ نظر تفسیری:

«نظارت مذکور در اصل ۹۹ قانون اساسی، استصوابی است و شامل تمام مراحل اجرایی انتخابات از جمله تأیید و رد صلاحیت کاندیداها می‌شود.»

۵- تأیید توقف انتخابات

همان طور که در فصل قوه مقننه اشاره گردید بر اساس اصل ۶۸ قانون اساسی، در زمان جنگ و اشغال نظامی کشور به پیشنهاد رئیس‌جمهور و تصویب سه چهارم مجموع نمایندگان و تأیید شورای نگهبان از انتخابات نقاط اشغال شده یا تمامی مملکت برای مدت معینی متوقف می‌شود و در صورت عدم تشکیل مجلس جدید، مجلس سابق همچنان به کار خود ادامه خواهد داد.

۶- عضویت یکی از فقهاء در شورای موقت رهبری

بر اساس اصل ۱۱۱ قانون اساسی، علاوه بر موارد فقدان رهبری (بواسطه عزل، استعفاء یا فوت) هر گاه رهبر بر اثر بیماری یا حادثه دیگری موقتاً از انجام وظایف رهبری ناتوان شود، در این مدت شورای موقت رهبری، وظایف او را عهده‌دار خواهد بود. این شورا مرکب از رئیس جمهور، رئیس قوه قضائیه و یکی از فقهای شورای نگهبان به انتخاب مجمع تشخیص مصلحت نظام است. با این احتساب دامنه صلاحیتی شورای نگهبان به شورای موقت رهبری هم کشیده می‌شود.

۷- عضویت اعضاء در شورای بازنگری قانون اساسی

به هنگامه بازنگری در قانون اساسی و طی تشریفات جهت متمیم یا اصلاح قانون اساسی و تشکیل شورای بازنگری قانون اساسی طبق اصل ۱۷۷ قانون اساسی، دسته اول از اعضای شورای بازنگری قانون اساسی را اعضای شورای نگهبان تشکیل خواهند داد.

نکته پایانی

از آنجا که قوه مقننه ایران، تک مجلسی و دورکنی است، حضور هر دو رکن آن یعنی مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان در کنار هم ضرورت دارد و مجلس شورای اسلامی بدون وجود شورای نگهبان اعتبار قانونی ندارد؛ لیکن به استناد اصل ۹۳ قانون اساسی، در دو مورد و آن هم تصویب اعتبارنامه نمایندگان در مجلس که نظارتی مضاعف بر فرآیند انتخاب نمایندگان مجلس توسط خود مجلس می‌باشد و نیز انتخاب شش نفر حقوقدان شورای نگهبان، مصوبات و نظر مجلس بدون شورای نگهبان نیز دارای اعتبار است.

علت آن هم مشخص است؛ چرا که راجع به صلاحیت نمایندگان مجلس و نظارت بر انتخابات مجلس، قبلاً شورای نگهبان با نظارت استصوابی خود اقدام نموده است و نیازی به اظهار نظر درباره تصویب اعتبارنامه نمایندگان ندارد. ضمناً در خصوص انتخاب حقوقدانان شورای نگهبان جهت رفع هر گونه شائبه جانبداری، نیاز به تأیید شورای نگهبان وجود ندارد.

۱- حضور در مجلس

حضور اختیاری

حضور ضروری ◀ طرح یا لایحه فوری / جلسات غیر علنی

حضور تشریفاتی ◀ تحلیف رئیس جمهور

۲- نظارت بر قوانین و مقررات

نحوه نظارت:

۱- قانون اساسی: حقوقدانان + فقهاء

۲- احکام اسلام: فقط فقهاء

قلمرو نظارت:

۱) تمامی مصوبات مجلس شورای اسلامی حداکثر ظرف ده روز از تاریخ وصول و اگر آن را مغایر ببیند برای تجدیدنظر به مجلس بازگرداند. در غیر این صورت مصوبه قابل اجراست. اگر مدت ده روز را کافی نداند، می‌تواند از مجلس حداکثر برای ده روز دیگر با ذکر دلیل خواستار تمدید وقت شود.

۲) نظارت شرعی بر قوانین و مقررات گذشته

۳) نظارت بر مصوبات قوه مجریه (دیوان / ارسال دولت)

۳- تفسیر قانون اساسی با تصویب ۳/۴ اعضای شورای نگهبان

۴- نظارت بر انتخابات (اصل ۹۹) مگر: انتخابات شوراهای اسلامی

شهر و روستا

۵- تأیید توقف انتخابات (اصل ۶۸)

۶- عضویت یکی از فقهاء در شورای موقت رهبری (اصل ۱۱۱)

۷- عضویت اعضاء در شورای بازنگری قانون اساسی (اصل ۱۷۷)

نکته فوق العاده مهم:

- مجلس شورای اسلامی بدون وجود شورای نگهبان، اعتبار قانونی ندارد؛

مگر تصویب اعتبارنامه نمایندگان و انتخاب حقوقدانان شورای نگهبان.

نمودار
صلاحیت‌های
شورای
نگهبان

تست

۱۲- در خصوص قوانین قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، کدام مورد صحیح است؟

- الف) دیوان عدالت اداری، به درخواست هر ذینفع، طبق نظر فقهای شورای نگهبان می‌تواند آن‌ها را ابطال کند.
- ب) مجلس شورای اسلامی فقط در صورت اعلام نظر فقهای شورای نگهبان حق رد و جایگزینی آن‌ها را دارد.
- ج) فقهای شورای نگهبان می‌توانند آن‌ها را به دلیل مغایرت با شرع، ملغی اعلام کنند.
- د) مجمع تشخیص مصلحت نظام می‌تواند ابتدائاً راجع به آن قوانین، قانون‌گذاری کند.

۱۳- نظارت بر کدام یک از موارد زیر، برعهده شورای نگهبان نیست؟

- الف) انتخابات شوراهای اسلامی
- ب) انتخابات مجلس شورای رهبری
- ج) مراجعه به آرای عمومی
- د) انتخابات مجلس شورای اسلامی

۱۴- مجلس شورای اسلامی، در خصوص کدام یک از موارد زیر، نمی‌تواند تحقیق و تفحص کند؟

- الف) مجلس خبرگان رهبری
- ب) مراکز و کانون‌های وکلا
- ج) بانک‌های دولتی و خصوصی
- د) انتخابات مجلس شورای اسلامی

۱۵- با توجه به نظریات شورای نگهبان در خصوص اصل ۷۵ قانون اساسی ناظر بر چگونگی ارائه

طرح‌ها و اصلاح لوایح در مجلس شورای اسلامی در مواردی که به تقلیل درآمد عمومی یا افزایش هزینه عمومی می‌انجامد، کدام گزینه درست است؟

- الف) اصل مزبور در زمان رسیدگی به لایحه بودجه جاری نیست.
- ب) نمایندگان در زمان بررسی لایحه بودجه باید این اصل را رعایت نمایند.
- ج) عدم رعایت این اصل در زمان رسیدگی بودجه با درخواست دوسوم از نمایندگان حاضر مجاز است.
- د) در صورتی نمایندگان می‌توانند در زمان بررسی لایحه بودجه خلاف اصل مزبور عمل نمایند که مصوبه با دوسوم آرا به تصویب برسد.

۱۶- مطابق با نظر تفسیری شورای نگهبان چنانچه نهاد قضایی قوانینی را خلاف موازین اسلامی تشخیص داد چه باید کرد؟

- الف) از آنجا که هیچ مرجعی حق ابطال قانون را ندارد، قانون لازم‌الاجرا است.
ب) به وسیله رئیس قوه قضاییه به فقهای شورای نگهبان اعلام می‌گردد و نظر شورای نگهبان قطعی است.
ج) قانون خودبه‌خود باطل و غیر لازم‌الاجراست.
د) رئیس قوه قضاییه حق ابطال قانون را دارد.

۱۷- طبق قانون اساسی، بالاترین حد نصاب لازم جهت تصویب یک امر در مجلس شورای اسلامی، مربوط به کدام یک از موضوعات ذیل است؟

- الف) تصویب صلح دعاوی اموال دولتی هرگاه طرف دعوا، خارجی باشد
ب) تصویب استخدام کارشناسان خارجی
ج) تصویب تغییر خطوط مرزی
د) تصویب آیین‌نامه داخلی مجلس

۱۸- در صورت عدم حضور هیأت وزیران یا وزیر در جلسه استیضاح تکلیف چیست؟

- الف) امکان استیضاح بدون حضور هیأت وزیران یا وزیر وجود ندارد.
ب) در صورت حضور یک نماینده از طرف هیأت وزیران هم می‌توان استیضاح را انجام داد.
ج) عدم حضور هیأت وزیران یا وزیر، مانع برگزاری جلسه استیضاح نیست.
د) در صورت عدم حضور هیأت وزیران یا وزیر، صرفاً با حضور یکی از حقوق‌دانان شورای نگهبان امکان استیضاح وجود دارد.

۱۹- مطابق با قانون اساسی، در خصوص ضوابط علنی بودن یا غیرعلنی بودن جلسات مجلس شورای اسلامی کدام گزینه صحیح است؟

- الف) می‌توان به‌جای شرح مذاکرات مجلس شورای اسلامی، فشرده نکات و تصمیمات متخذه را منتشر نمود.
ب) تقاضای جلسه غیرعلنی با رئیس مجلس شورای اسلامی، رئیس‌جمهور یا ده نفر از وزرا است.
ج) دوسوم آراء مجموع نمایندگان مجلس برای تصویب مصوبه در جلسه غیرعلنی نیاز است.
د) مصوبات جلسات غیرعلنی در صورت حضور اعضای شورای نگهبان در جلسه معتبر است.

۲۰- در خصوص وضعیت اضطراری در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران کدام گزینه صحیح است؟

الف) برقراری حکومت نظامی ممنوع است مگر به حکم قانون.
ب) برقراری حکومت نظامی ممنوع است مگر با تصویب شورای عالی امنیت ملی و تأیید رهبری.
ج) برقراری حکومت نظامی مطلقاً ممنوع است.
د) برقراری حکومت نظامی با تصویب هیأت وزیران و تصویب دوسوم نمایندگان مجلس مجاز است.

۲۱- در خصوص نمایندگان اقلیت‌های دینی در مجلس شورای اسلامی بر اساس قانون اساسی کدام گزینه صحیح است؟

الف) اقلیت‌های دینی مجموعاً دارای چهار نماینده در مجلس شورای اسلامی هستند.
ب) زرتشتیان و کلیسایی مجموعاً دارای یک نماینده و آشوریان نیز یک نماینده دارند.
ج) مسیحیان مجموعاً دارای دو نماینده شامل نماینده مسیحیان ارمنی و نماینده مسیحیان آشوری هستند.
د) مسیحیان آشوری و کلدانی مجموعاً یک نماینده در مجلس شورای اسلامی دارند.

۲۲- با توجه به قانون اساسی و نظرات تفسیری شورای نگهبان درباره اصول ۷۷ و ۱۲۵ قانون اساسی، کدام گزینه صحیح است؟

الف) فسخ یا اقاله در چهارچوب قرارداد اصلی نیز باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.
ب) وصول و بازپرداخت اقساط معوقه خارجی نیازمند تصویب مجلس شورای اسلامی است.
ج) قراردادهای دولت که طرف آن شرکت خصوصی خارجی باشد، نیازمند تصویب مجلس نیست.
د) یادداشت تفاهم حتی در صورت ایجاد تعهد نیز مشمول تصویب مجلس نمی‌باشد.

۲۳- کدام یک از شروط ذیل، جزو شروط فرایند تغییر خطوط مرزی کشور نیست؟

الف) رعایت مصلحت کشور
ب) یک طرفه نبودن اصلاحات جزئی در خطوط مرزی
ج) عدم مداخله به استقلال و تمامیت ارضی
د) تصویب سه چهارم مجموع نمایندگان مجلس شورای اسلامی

۲۴- دو مصوبه مجلس که هر دو به تأیید شورای نگهبان رسیده است با یکدیگر تعارض دارد برای رفع تعارض فوق، شورای نگهبان در نظر تفسیری خود به شماره ۶۵۰/۲۱/۷۵ در تاریخ ۱۳۷۵/۴/۱۲ چه راهکاری ارائه داده است؟

- الف) در هر حال معیار، تاریخ انتشار قانون در روزنامه رسمی است.
- ب) معیار تفسیر شخصی دادرس در مقام رسیدگی است.
- ج) معیار، تاریخ تأیید شورای نگهبان و در صورت وحدت زمان، قانون مؤخر حاکم است.
- د) معیار، تاریخ تصویب مجلس شورای اسلامی است و در صورت وحدت زمان قانون خاص، قانون عام را تخصیص می‌زند.

۲۵- درباره فرآیند توقف انتخابات کدام گزینه صحیح نیست؟

- الف) صرفاً در زمان جنگ و اشغال نظامی ممکن است.
- ب) نیازمند پیشنهاد هیأت وزیران است.
- ج) نیازمند تصویب سه چهارم مجموع نمایندگان است.
- د) در صورت عدم تشکیل مجلس جدید مجلس سابق به کار خود ادامه می‌دهد.

۲۶- طبق نظر تفسیری شماره ۱۰۳۶ تاریخ ۱۳۷۰/۱/۲۲ شورای نگهبان، در جلسه استیضاح وزیر، کدام مورد به رای گذاشته می‌شود و نتیجه عدم احراز رأی اعتماد اکثریت به وزیر کدام مورد است؟

- الف) عدم اعتماد- عزل وزیر
- ب) عدم اعتماد- بقای وزیر
- ج) اعتماد- اصل وزیر
- د) اعتماد- بقای وزیر

۲۷- قانون اساسی، تصمیم‌گیری درباره کدام یک از موارد زیر را به آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، واگذار کرده است؟

- الف) محدوده حوزه‌های انتخابیه در انتخابات مجلس شورای اسلامی
- ب) نصاب لازم برای تصویب آیین‌نامه داخلی مجلس
- ج) فرایند انتخاب رئیس و هیأت‌رئیس مجلس شورای اسلامی
- د) نصاب استیضاح رئیس‌جمهور توسط مجلس شورای اسلامی

- ۲۸- درباره مصونیت نمایندگان مجلس شورای اسلامی کدام گزینه صحیح است؟
- الف) مصونیت در قانون اساسی به طور کلی در مقام آزادی بیان نمایندگان مجلس در داخل و خارج مجلس است.
- ب) ارتکاب عناوین مجرمانه در شمول مصونیت مذکور در این اصل می باشد.
- ج) اصل مصونیت در قانون اساسی نافی مسئولیت کیفری مجرم است.
- د) این اصل صرفاً محدود به آزادی بیان نمایندگان و رای دادن آنها است.

۲۹- کدام یک جزو شرایط تفویض اختیار قانون گذاری به کمیسیون های مجلس نیست؟

- الف) فقط در موارد ضروری ممکن است.
- ب) علی رغم تفویض، تصویب نهایی مصوبات به مجلس شورای اسلامی خواهد بود.
- ج) این قوانین به صورت آزمایشی و برای مدتی که کمیسیون تعیین می کند تصویب خواهد شد.
- د) این مصوبات بدون تأیید شورای نگهبان تبدیل به قانون نخواهد شد.

۳۰- در تصمیم گیری درباره صلح دعاوی راجع به اموال عمومی در موارد دعاوی عادی داخلی، موارد مهم داخلی و مواردی که طرف دعاوی خارجی باشد، تصویب نهایی برعهده ی کدام شخص یا نهاد است؟

- الف) هیأت وزیران - هیأت وزیران - مجلس شورای اسلامی
- ب) هیأت وزیران - مجلس شورای اسلامی - مجلس شورای اسلامی
- ج) رئیس جمهور - رئیس قوه قضاییه - مجلس شورای اسلامی
- د) هیأت وزیران - رئیس جمهور - مجلس شورای اسلامی

۳۱- بناها و اموال دولتی در چه صورتی قابل انتقال به غیر است؟

- الف) انتقال بناها و اموال دولتی به غیر به طور کلی ممنوع است.
- ب) انتقال بناها و اموال دولتی که از نفایس منحصر به فرد است صرفاً با تصویب مجلس ممکن است.
- ج) انتقال بناها و اموال دولتی که از نفایس ملی است با تصویب مجلس ممکن است.
- د) انتقال بناها و اموال دولتی با تصویب هیأت وزیران ممکن است.

۳۲- کدام مورد جزو صلاحیت های هر یک از نمایندگان مجلس شورای اسلامی است؟

- الف) حق تحقیق و تفحص در تمام امور کشور
- ب) حق سوال از وزرا
- ج) حق سوال از رئیس جمهور
- د) ارائه طرح های قانونی

۳۳- مطابق حقوق و تکالیف نمایندگان:

- الف) هر نماینده در برابر تمام ملت مسئول است و حق تحقیق و تفحص در تمام امور کشور را دارا است.
- ب) هر نماینده به جز امور مربوط به رهبری و نهادهای تابعه حق اظهار نظر در تمام مسائل را دارا است.
- ج) هر نماینده حق دارد در همه مسائل داخلی و بین‌المللی اظهار نظر کند.
- د) هیچ‌یک از نمایندگان حق انتقاد از طرز کار قوه قضائیه را که قوه‌ای است مستقل، ندارند.

۳۴- بر طبق قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران:

- الف) دیوان محاسبات گزارش تفریغ بودجه هر سال را با انضمام نظرات خود به مجلس شورای اسلامی تسلیم می‌نماید.
- ب) دیوان محاسبات گزارش تفریغ بودجه هر سال را به انضمام نظرات خود به وسیله هیأت وزیران به مجلس تسلیم می‌نماید.
- ج) وزارت امور اقتصادی و دارایی گزارش تفریغ بودجه هر سال را به هیأت وزیران تسلیم می‌کند.
- د) سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی گزارش تفریغ بودجه هر سال را از طریق هیأت دولت به مجلس شورای اسلامی تسلیم می‌کند.

۳۵- بر اساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، قراردادها و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی

باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد، بنابراین می‌توان گفت:

- الف) هر گونه قرارداد که موجب سلطه بیگانه بر منابع طبیعی و اقتصادی گردد، ممنوع است.
- ب) قراردادهای دولت ایران با سایر دولت‌ها پس از امضای رئیس‌جمهور باید به تصویب مجلس برسد.
- ج) استقرار پایگاه نظامی خارجی در جهت استفاده صلح‌آمیز تنها با تصویب مجلس امکان‌پذیر است.
- د) مجلس شورای اسلامی می‌تواند امتیاز تشکیل شرکت‌ها و مؤسسات در امور تجاری و صنعتی را به خارجی‌ان بدهد.

۳۶- تشخیص مطابقت تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های هیأت وزیران با قوانین برعهده کدام

نهاد است؟

- الف) رئیس مجلس شورای اسلامی
ج) دیوان عدالت اداری
- ب) مجلس شورای اسلامی
د) شورای نگهبان

۳۷- علاوه بر دولت و نمایندگان مجلس که حق ابتکار قانون دارد، چه نهاد دیگری از این حق برخوردار است؟

- الف) قوه قضاییه
ب) شورای عالی استان‌ها
ج) شورای اسلامی شهر و روستا
د) مجمع عالی استان‌ها

۳۸- در خصوص زمان اثر تفسیر قانون عادی توسط مجلس کدام مورد صحیح است؟

- الف) حسب تشخیص مجلس عمل می‌شود.
ب) از زمان اجرای قانون اصلی قابل اجرا است.
ج) از زمان بیان مراد مقنن لازم‌الاجرا است.
د) به موارد مختومه نیز تسری می‌یابد.

۳۹- در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، فرایند نظارت بر انتخاب کدام دسته از افراد به صورت مضاعف پیش‌بینی شده است؟

- الف) وزیران
ب) قضات دادگاه‌ها
ج) اعضای شوراهای اسلامی
د) نمایندگان مجلس شورای اسلامی

۴۰- طبق نظر شورای نگهبان، کدام دسته از شکایات از تخلفات مسئولین، قابل طرح و رسیدگی در کمیسیون اصل ۹۰ است؟

- الف) صرفاً تخلفات آن‌ها در زمان تصدی و قبل از بازنشستگی
ب) کلیه تخلفات آن‌ها در ارتباط با وظایفشان پس از انقلاب اسلامی
ج) صرفاً تخلفات آن‌ها در زمان تصدی و قبل از هر گونه قطع رابطه خدمت
د) کلیه تخلفات آن‌ها در دوران خدمت چه پیش از انقلاب اسلامی و چه پس از آن

۴۱- در خصوص نظرات شورای نگهبان، کدام مورد صحیح است؟

- الف) نظرات تفسیری فقط شامل نظریاتی می‌شود که به صراحت، تفسیری اعلام شده باشند.
ب) با توجه به جایگاه مقام سوال‌کننده، می‌توان به تفسیری و مشورتی بودن، نظر داد.
ج) اصولاً همه نظرات تفسیری است، مگر به مشورتی بودن آن‌ها تصریح شده باشد.
د) نوع سؤال، ماهیت مشورتی یا تفسیری بودن نظر را تعیین می‌کند.

■ ۴۲- فتاوی معیار فقهای شورای نگهبان، برای بررسی مصوبات مجلس، کدام است؟

الف) فتاوی امام خمینی (ره)

ب) نظر اجتهادی خودشان

ج) فتاوی مشهور فقهای شیعه

د) فتاوی مقام معظم رهبری

■ ۴۳- در ایران تأیید توقف انتخابات در زمان جنگ و اشغال نظامی کشور با ... است.

الف) مقام رهبری

ب) شورای نگهبان

ج) مجلس شورای اسلامی

د) مجمع تشخیص مصلحت نظام

■ ۴۴- ویژگی «مخفی بودن» رأی مردم در انتخابات کدامیک از نهادهای ذیل، در قانون اساسی

تصریح شده است؟

الف) مجلس خبرگان رهبری

ب) شورای اسلامی شهر و روستا

ج) ریاست جمهوری

د) مجلس شورای اسلامی